

СЕКЦІЯ 4 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ «РОЗУМНОГО МІСТА» В УКРАЇНІ IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF “SMART CITY” IN UKRAINE

У статті викладено сучасний стан та особливості державного управління розвитком розумних міст в Україні й пропозиції для органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо розвитку розумних міст на теренах української держави. За результатами дослідження встановлено, що чітких визначень поняття «розумне місто» наразі серед дослідників немає, тому запропоновано такі визначення таких понять, як «електронне місто», «розумне місто» й «розумне місто» (“Smart city”) можуть бути визначені як моделі, що інтегрують у рамках єдиного міського простору такі напрями діяльності: розумна економіка (“smart economy”), розумна мобільність (“smart mobility”), розумне навколишнє середовище (“smart environment”), розумні люди (“smart people”), розумне життя (“smart living”), розумне управління (“smart governance”). Викладено ефективність “smart governance” як елементу смарт міста, що є надзвичайно комфортним майданчиком у спілкуванні влади з громадою. Акцентовано на тому, що українські смарт міста лише розпочинають свої кроки в реалізації концепції «розумного міста». Визначено основні цілі створення «розумних міст» (економічні, соціальні, досягнення сталого навколишнього середовища) й встановлено особливості впровадження концепції «розумного міста» в Україні, які характеризуються наявністю позитивних і негативних факторів, що впливають на розвиток процесів розбудови розумних міст у нашій країні. Зазначено, що основними механізмами державного управління розвитком розумних міст у сучасних умовах державотворення та правотворення України стають організаційний, кадровий, правовий, інноваційний, технологічний, інформаційний і комунікативний. Отримано низку висновків, які мають проблемний характер і становлять предмет для подальшої наукової дискусії щодо ключових компонентів, які необхідні для активізації процесу розвитку моделі «розумне місто» в Україні, щоб зробити функціонування міста ефективнішим, а побут городян – комфортним і безпечним.

Ключові слова: електронне урядування, механізми державного управління, електронне місто, розумне місто, розумне урядування, розумне управління.

The article highlights the current state and features of public administration of smart cities in Ukraine and proposals for executive authorities and local governments on the development of smart cities in the Ukrainian state. According to the results of the study, it is established that there are no clear definitions of the term “electronic city” among researchers, so the following definitions of such concepts as “electronic city”, “smart city” and “smart government” are proposed. It is established that “smart cities” (“Smart city”) can be defined as models that integrate within a single urban space the following areas of activity: smart economy, smart mobility, smart environment, smart people, smart living, smart governance. The effectiveness of “smart governance” as an element of a smart city, which is an extremely comfortable platform for communication between the government and the community, is highlighted. Emphasis is placed on the fact that Ukrainian smart cities are just beginning their steps in implementing the concept of a “smart city”. The main goals of creating “smart cities” (economic, social, sustainable environment) and identified the implementation of the concept of “smart city” in Ukraine are characterized by the presence of positive and negative factors influencing the development of smart cities in our country. It is noted that the main mechanisms of state management of the development of “smart cities” in the modern conditions of state formation and law-making of Ukraine are: organizational; personnel; legal; innovative; technological; informational and communicative. A number of conclusions were obtained, which are problematic and are the subject of further scientific discussion on the key components needed to intensify the process of developing a model of “smart city” in Ukraine to make the city more efficient and comfortable and safe.

Key words: e-government, mechanisms of public administration, e-city, smart city, smart government, smart management.

УДК 35.075:004(477)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020.20.18>

Надежденко А.О.
к. наук з держ. упр.,
доцент кафедри права
та публічного адміністрування
Маріупольський державний університет

Коваленко В.Я.
студент IV курсу
економіко-правового факультету
Маріупольський державний університет

Кучерова А.М.
студент IV курсу
економіко-правового факультету
Маріупольський державний університет

Постановка проблеми в загальному вигляді. Нині держава обрала шлях на загальний розвиток е-урядування, яким особливої ваги набуває надання якісних е-послуг місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування. Упровадження електронного урядування на місцевому рівні є вкрай актуальною задачею та потребує аналізу кращих зарубіжних практик запровадження е-урядування на місцевому рівні, що своєю

чергою дозволить використати цей досвід для розв’язання наявної проблеми в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі дослідженню проблем електронного урядування як на державному, так і на місцевому рівні присвячено праці низки вітчизняних і закордонних учених. Серед них варто зазначити роботи вітчизняних дослідників із проблем електронного урядування в Україні: О. Баранова, Р. Власенка,

О. Загвойської, О. Дубаса, І. Жилиєва, П. Клімушина, Т. Обуховської, В. Степанова й ряду інших вчених. Питання розвитку е-урядування на місцевому рівні присвячені праці В. Дрешпака, І. Куспляка, К. Кондакова, А. Серенка й інших. Зокрема, дослідженню розвитку «розумних» міст присвячені праці таких зарубіжних вчених: М. Бетті, М. Вестерлунда, Д. Гілла, А. Грінфілда, Л. Холіса, К. Матті, С. Пула й інших.

Метою статті є дослідження сучасного стану й особливостей державного управління розвитком «розумних міст» в Україні й розробка пропозицій для органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо розвитку «розумних міст» на теренах української держави.

Виклад основного матеріалу. Поняття «розумного міста» природно асоціюють з автоматизацією життєдіяльності міста, бодай її роботизацією. Певні дослідники поняття «розумне місто» зводять здебільшого до застосовування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) [1], зокрема, «розумне місто» визначають як використання інтелектуальних обчислювальних технологій для створення компонентів і послуг для принципово необхідної інфраструктури міста, що містить міське управління, освітню галузь, сферу охорони здоров'я, громадську безпеку, нерухомість, транспорт і комунальні послуги, більш інтелектуальні, взаємопов'язані й ефективні.

Так, на думку Адама Грінфілда, протягом останнього десятиліття завдяки масовому доступу до мережі інтернет і мініатюризації електроніки, розвитку нанотехнологій поняття «розумне місто» переважно утвердилося в значенні міста як ефективного робота.

Але слід зазначити, що чітких визначень поняття «електронне місто» наразі серед дослідників нема. Електронне місто розглядається як одиниця інформаційного суспільства – це місто, в якому використовуються сучасні технології для покращення якості життя.

Спираючись на те, що світова тенденція до урбанізації зумовлює потребу створення інноваційної моделі електронного урядування на місцевому рівні у вигляді «розумного міста» («смартсіті») й «електронного міста», доцільно запропонувати такі визначення таких понять: «електронне місто» – це особлива форма організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних ІКТ, що містить такі основні складові частини: міську інфраструктуру, е-адміністрацію, е-участь та е-послуги; «розумне місто» – це місто, де злагоджено об'єднана зацікавленість громадськості, бізнес-кіл та органів влади завдяки застосуванню

новітніх технологій і розмаїтих розумних рішень задля розв'язання нагальних проблем та оптимізації процесів муніципального управління; «розумне урядування» – це процес вироблення та прийняття управлінських рішень за допомогою сучасних ІКТ, а саме технології інтернет-речей для об'єднання та інтеграції інформації, процесів, інститутів і місцевої інфраструктури для задоволення потреб громадян і бізнесу.

Нині «розумні міста» (“Smart city”) можуть бути визначені як моделі, що інтегрують у рамках єдиного міського простору такі напрями діяльності: розумна економіка (“smart economy”), розумна мобільність (“smart mobility”), розумне навколишнє середовище (“smart environment”), розумні люди (“smart people”), розумне життя (“smart living”), розумне управління (“smart governance”) [2, с 51]. Отже, «розумне» місто – ефективна інтеграція фізичних, цифрових і людських систем у штучному середовищі заради сталого й щасливого майбутнього жителів, симбіоз громадянської свідомості й технологічних інновацій.

Натепер концепція “Smart City” дуже актуальна й важлива в міжнародних глобалізаційних процесах. Смарт міста стрімко розвиваються по всьому світу, що свідчить про зручність використання ІТ-технологій в усіх аспектах життєдіяльності. Як показує досвід розвинених країн, такий елемент смарт міста, як smart governance є надзвичайно ефективним у спілкуванні влади з громадою. Адже, по-перше, враховуються інтереси кожного громадянина, майже кожна ініціатива на покращення власної місцевості почута й може втілюватися в життя. По-друге, завдяки електронному управлінню органам державної влади набагато легше здійснювати свої повноваження (е-урядування, електронні або хмарні системи документообігу й інше.). По-третє, смарт уряд є надзвичайно комфортним майданчиком для створення та розвитку соціально відповідальної громади. Примітно, що «розумні» міста будуються за співпраці державного, приватного й цивільного секторів. Державні структури створюють відповідну юридичну базу, бізнес знаходить способи залучити інвестиції, громадяни активно включаються в розробку проектів та їх реалізацію. Таким чином будується стійке й здорове суспільство.

Українські смарт міста лише розпочинають свої кроки в реалізації такої концепції. Натепер українській державі заважає повноцінно розробляти й розвивати смарт управління низка чинників: незадовільний стан національної економіки, агресія на сході країни, в ході якої відбулася втрата важкої промисловості й бага-

тьох інших промислових потужностей, низький рівень стандартів життя громадян, передвиборчі кампанії, на які витрачається невиправдано багато бюджету, й інше Але, незважаючи на наявні проблеми, свідомо українська громадськість прагне до створення смарт міст, беручи активну участь в електронних ініціативах, що свідчить про започаткування електронної демократії в Україні.

Тому основними цілями створення «розумних міст» є: економічні (прагнення покращити якість та ефективність послуг шляхом залучення інвестицій і покращення економічного розвитку загалом); соціальні (інклюзивність, прозорість, довіра й залучення мешканців); досягнення сталого оточення. Основними особливостями впровадження концепції «розумного міста» в Україні є наявність позитивних і негативних факторів, що впливають на розвиток процесів розбудови розумних міст у нашій країні, а саме:

1) внутрішні фактори: позитивні (велика кількість креативних і талановитих молодих людей, що прагнуть змінити країну на краще; висококваліфіковані IT-спеціалісти; високий рівень комп'ютерної грамотності населення міст; наявність непоганої базової матеріальної інфраструктури) й негативні (брак єдиного підходу на державному й місцевому рівнях; брак фінансових ресурсів; брак ІКТ інфраструктури, систем безпеки, методів ідентифікації тощо; недостатня кількість кваліфікованих спеціалістів на управлінському рівні й досліджень найкращих практик управлінської діяльності);

2) зовнішні фактори: позитивні (активний розвиток стартапів і підприємництва; поширення ідей економіки спільного користування та циркулярної економіки; нові ринкові можливості; розвиток і заохочення моделі управління, орієнтованої на людину) й негативні (розрізненість національної цифрової моделі через встановлення окремих центрів даних, ідентифікаційних систем, індивідуальних стратегій у містах; підміна понять простої автоматизації процесів реальною смартифікацією міст; питання інформаційної безпеки й захисту приватної інформації).

Таким чином, основними механізмами державного управління розвитком «розумних міст» у сучасних умовах державотворення та правотворення України стають: організаційний; кадровий; правовий; інноваційний; технологічний; інформаційний і комунікативний.

Тому ключовий зміст розвитку концепції «Розумне місто» пов'язаний із необхідністю забезпечення в найближчому майбутньому високої якості життя суспільства шляхом використання передових технологій, що перед-

бачають насамперед безпечне, економічне, екологічне функціонування всіх підсистем життєдіяльності міста.

У сучасних умовах державотворення України «розумне місто» стає генеральним вектором подальшого соціально-економічного розвитку міст, здатним привести до створення якісно нового рівня життя населення за відповідного вдосконалення підходів до місцевого управління.

Зміна парадигми, коли відправною точкою росту економіки стає місто, приводить до зміни пріоритетів, системи цілей, завдань, способів їх розв'язання, показників повноти реалізації цілей та ефективності їх досягнення. На місце класичних економічних показників ефективності приходять соціально орієнтовані показники, що полягають у посиленні ролі міста в забезпеченні якості й рівня життя населення.

Нині ключовим завданням стає створення умов для розвитку міст усіх типів, що забезпечують шляхом збільшення своєї конкурентоспроможності рівномірність економічного й соціального розвитку територій країни. І вирішальну роль тут відіграють не відносини конкуренції, а відносини змагальності, взаємодії та взаємодопомоги, засновані на найефективнішому використанні обмежених ресурсів, насамперед інтелектуальних.

Досягнення статусу розумного міста потребує провадження системних реформ у секторі державних послуг, транспорту, енергетики, будівництва, торгівлі, житлово-комунального господарства, медицини, соціальної підтримки громадян, фінансів, безпеки тощо. Тому головною метою «розумних» міст має стати впровадження новітніх технологій у всіх сферах людського життя для того, щоб зробити функціонування міської інфраструктури ефективнішою, а побут городян – комфортним і безпечним.

Аналіз досвіду українських міст (Львова, Харкова, Києва, Полтави й інших [3–6]) із розбудови концепції розумного міста й національних особливостей впровадження концепції дав змогу визначити такі ключові компоненти, які необхідні для активізації цього процесу в Україні:

- об'єднання зусиль муніципалітету з приватним сектором, дослідницькими інститутами, громадянським суспільством для розроблення спільного бачення стратегії;

- необхідність розбудови інфраструктури, поширення доступності ІКТ для широкого кола осіб;

- створення власної платформи розумного міста для комунікації, публікації проектів, організації заходів тощо;

– створення на національному рівні єдиної платформи для обміну досвідом між містами країни.

Висновки. Отже, розумні міські рішення створюють додаткові можливості для підвищення цінності міста. Інтеграція сучасних технологій, підходів і рішень дає можливість відкрити доступ до великого масиву міських даних, підвищити ефективність і раціональність споживання ресурсів, покращити комунікацію та рівень безпеки, розвивати розумну міську інфраструктуру, запроваджувати онлайн сервіси, сприяти розвитку економічного потенціалу. Нині «розумне місто» (“Smart city”) як управлінська категорія передбачає створення доступної інформації для управління та водночас дієвого контролю виконання управлінських функцій, а також оптимального використання наявних ресурсів, урахування потреб і бажань мешканців міста. Модель «Розумного міста» слід розуміти через такі критерії (показники): ефективна інноваційна інфраструктура; створення комфортного бізнес-середовища; технологічні платформи на основі бездротових сенсорних мереж; створення «розумних будинків»; енергозощадження та енергоефективність; розвиток інфраструктури «розумного міста»; єдина система інформаційно-комунікативних техно-

логій (ІКТ) міста; інтелектуальна транспортна система; розумна система охорони здоров'я; «розумна освіта»; безпека «розумного міста»; просторовий розвиток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вінтерс Дж.В. Чому розумні міста ростуть? Хто рухається, а хто залишається. *Журнал регіональної науки*. 2011. № 51 (2). С. 253–270.
2. Касич А.О., Федоряк Р.М., Собяніна А.П. Інноваційна технологія “Smart city” як механізм поліпшення рівня життя в сучасному місті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-1-2017/13.pdf> (дата звернення: 30.11.2020).
3. Офіційний сайт Львівської міської ради : вебсайт. URL: <https://cityadm.lviv.ua/news/government/259477-e-osvita-smart-city-e-posluhy-ta-einfrastruktura-upravlinnia-it-prozvituvalo-pro-tsohorichnu-diialnist>.
4. Invest Kharkov: Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради : вебсайт. URL: <https://invest.kh.ua/ua/kharkiv-strategy-success/imageprojects/924-kharkiv-smartcity>.
5. Концепція інформаційної екосистеми POLTAVA SMART CITY. URL: <https://iaa.org.ua/library/kontseptsiainformatsijnoi-ekosystemy-poltava-smart-city/>.
6. Відкрита лекція Юрія Назарова в Університеті Грінченка в рамках проєкту “Kyiv Smart City”. URL: https://www.youtube.com/watch?v=BgOinD9kXsl&feature=emb_title&ab_channel=GrinchenkoUniversity.